

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

PEDAGÓGIAI KONCEPCIÓ

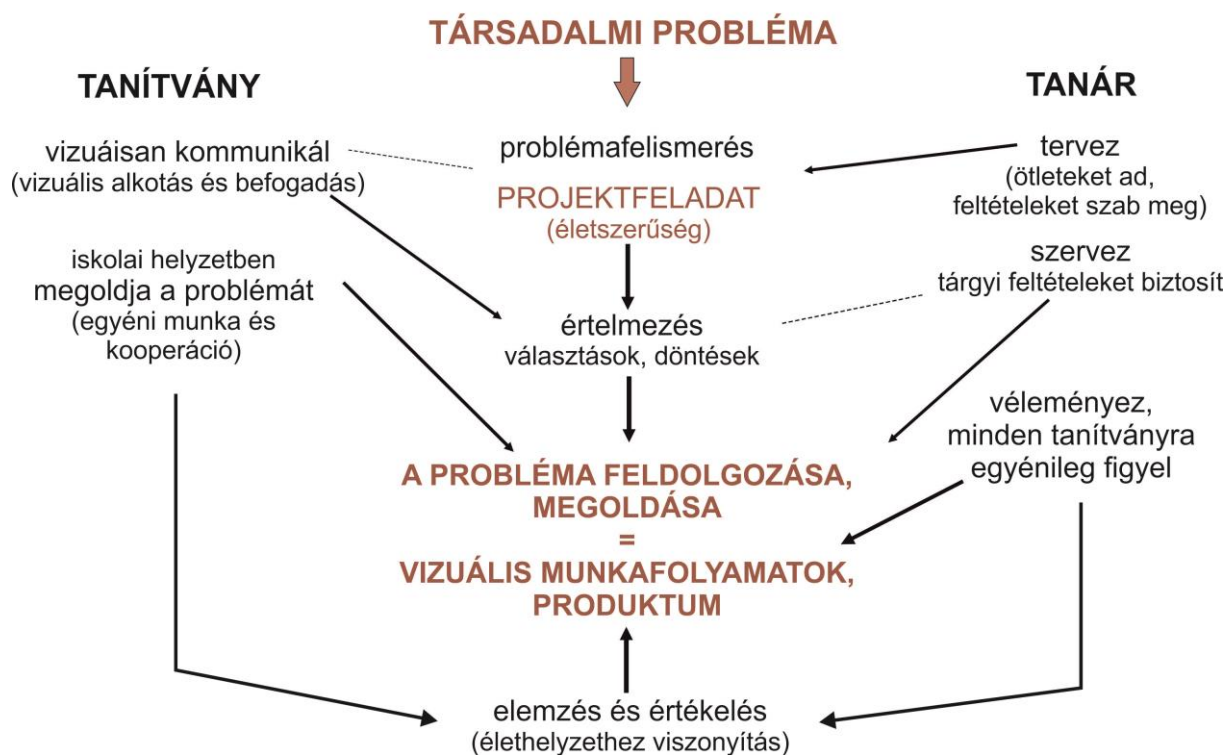
1-4. évfolyam

Sándor Zsuzsa

1. Alapelvek, célok – szemléletmód

A modul innovatív tartalma

A vizuális kultúra tanításában (és tanulásában) mára egy társadalmi kommunikációs aspektus látszik korszerűnek. A társadalmi kommunikáció ún. participációs felfogása a társadalmi problémák megoldására helyezi a hangsúlyt. Ebben a szellemben megváltozik mind a tanár, mind a tanítvány szerepe: a tanár ismeretközvetítő és ellenőrző funkciójából szervező-segítő-bátorító mentorrá válik, a tanuló pedig a korábnál sokkal nagyobb választási és döntési pozícióhoz jut, amelyhez nagyfokú önállóság társul.

1. A társadalmilag beágyazott vizuális kommunikációs tanítás-tanulás (ábra: Sándor)

A fentebbiek szellemében zajló vizuális kommunikációs projektekben a kommunikatív aspektus mindig valamilyen élethelyzetre irányul, az élet valamely problémájára keres megoldást. A projektekben munkálkodó tanulók – a projektfajta karakterénél fogva – elsősorban vizuális úton keresik az élethelyzetekben felfedett, belőlük kiszűrt problémára a megoldást. Az együttműködés során szocializációs szempontokból kerülnek kommunikatív aspektusba a tanulók osztálytársaikkal és

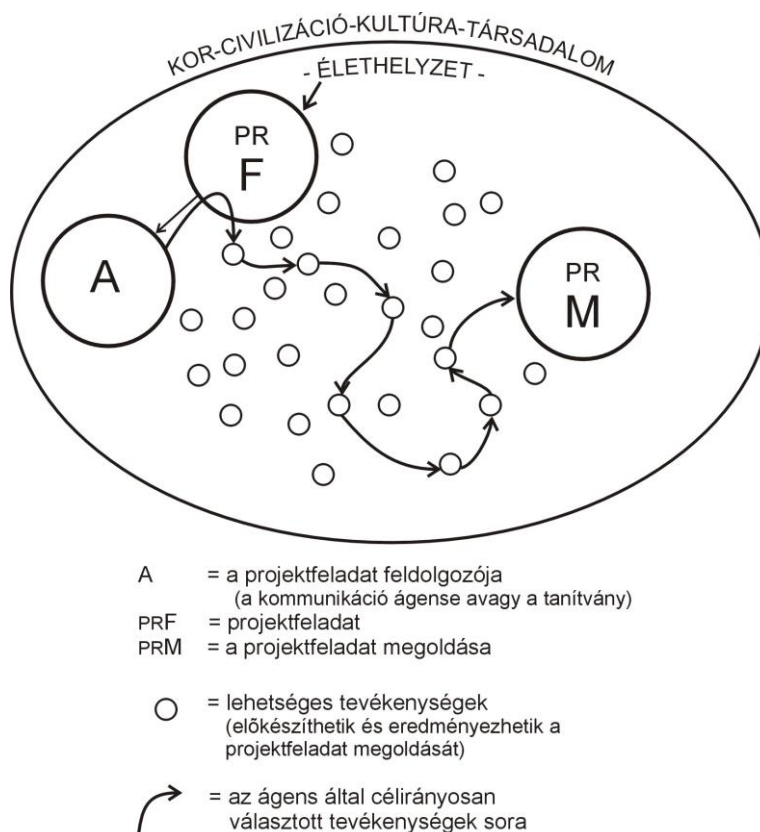
1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

a tanárukkal, miközben sokféle kommunikációs helyzetet élnek át. A projektfeladat megoldása és a megoldáshoz vezető út végigjárása vizuális kommunikációs tevékenységek sorát igényli.

A társas jelleg kétségtelenül erősebb, ha a projekt munka csoportban történő együttműködést kíván. A vizuális kommunikációs projektek jelentős része azonban éppen az egyéni elgondolásokat igényli – önállóság és egyéniség, sőt egyediség és személyesség a vizuális alkotások egyes csoportjaiban elengedhetetlen.

A társadalmi élet különböző területeiről (család, település; kultúra, gazdaság, tudomány, stb.) vett témák jelentik a projektek magját. A kommunikatív jelleg megmutatkozik elsőként is abban, hogy a gyermek felismeri a témát (problémát) a projektfeladatban, majd folytatódik az értelmezéssel és alkotással. Végül zárul a projektfeladat megoldásával. Ugyanakkor vegyük észre, hogy a vizuális kommunikációs projektekben a feladatmegoldás tevékenység is, elsősorban alkotás, amely azonban nem tud érvényesülni elemzések és kutatómunka nélkül.

Tekintsük át az elmondottakat egy ábra segítségével.

2. A vizuális kommunikációs projekt kontextusai kommunikációs aspektusból (ábra: Sándor)

A projektfeladat megoldása válasz a problémahelyzetre, azaz a probléma megoldása lesz.

A problémamegoldás sokféle elő- és részmunkálat alapján jön létre. Most csak a vizuális típusúakat említve: a projektfeladat szellemében összeállított kép- és tárgygyűjtemények; saját ábrázolások a probléma feltárására (vizuális értelmezések), a probléma körüljárására (vizuális tanulmányok), a kivitelezést célzó vázlatok, tervek.

A projektfeladat – típusától függően - alapvetően kétféle megoldást kíván meg: vagy egy végeredmény-jellegű alkotást vagy sokféle alkotásból álló komplexumot, csomagot. Így valójában a projektpedagógiából ismert kétféle projekt realizálódik a vizuális kommunikációs projektekben is: a

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

produktum-típusú és a folyamat-típusú. A különbség talán annyi, hogy a projektfolyamatban születő alkotások is produktumoknak tekinthetők – éppen az alkotótevékenység miatt.

Kutatási feltevés: a fentebbiek szellemében tanuló gyerekek jobban felkészülnek a társadalmi életre, jobban odafigyelnek környezetükre, cselekedni és szükség szerint rugalmasan változtatni képesek lesznek. Ezek mellett a távlati célok mellett a vizuális kommunikációs felkészültségük olyan lesz, amely jobban mobilizálható, adaptálható és sikerorientációt jelent a további iskolájuk tanulmányaiban, bármilyen speciális területen folytatják is a tanulást.

Fenntartható innováció: a modul esélyei a közoktatásban

A köznevelés mára olyan megújító változásokon ment át, amelyek alapot teremtenek egy olyan szemléletű program megvalósításához és a kísérleti időszakot követő legalább egy 4-8 éves időtartamon keresztül történő fenntartásához, amely a korábbi tantervi rendszerekhez és szerkezetekhez képest jobban a környezetre és az eredményességre, a hasznosításra és az egyéni, illetve csoport-sikerekre épít. A konkrét fenntartásra vonatkozó időtartam a szakmai tapasztalaton alapuló becslés alapján került megállapításra, azonban formáló befolyása természetesen hosszabb időtartammal jelölhető meg. Ma már minden tantárgyban mutatkoznak a tanár ismeretközlő-ismeretközvetítő szerepének csökkenését mutató jelek. Maga a társadalmi és az infokommunikációs környezet is olyan mértékű és irányú nyomást gyakorol a pedagógiára, amely alapján a köznevelés minden pedagógiai szereplője látja: a metodikai-szemléleti váltás (egyfajta paradigmaváltás) elkerülhetetlen. Az idő megérlelte a helyzetet, a kor és a társadalom pedig elvárja a változást. Reálisnak mondható tehát, hogy megújuló szemlélettel készülő programok fogadókészségre találnak a pedagógustársadalomban és a szülők részéről egyaránt.

A vizuális kommunikációs modul egyes elemei visszavezethetők az ún. Zsolnai-programhoz és Heffner Anna tankönyveihez, (Zsolnai 1995, Heffner 2003), míg mások a szentlőrinci iskolakísérlethez, egyéb komplex kísérletekhez, mint pl. Trencsényi László és az Accademia Ludi et Artis vezetésével végzett tantervi-módszertani munka. Ez utóbbi keretében a művészeti-jellegű tantárgyak komplex összeszervezésével lényegében olyan projekt-típusú témaköröket dolgoztak ki a programban résztvevő tanárok, amelyekben irodalom, zene, tánc és képzőművészet a dráma befoglaló ernyője alatt komplex egységeket alkot (Trencsényi 2000). Összességében pedig az immár hosszú évtizedek óta Magyarországon is terjedő *projekteken történő tanítás-tanulás*, más fogalmi megközelítéssel *a projektmódszer* jelenti a modul pedagógiai háttérét (Hegedűs-Lesku szerk. 2002, Sándor szerk. 2003). A projektmódszerről, a vizuális kultúra (kommunikáció) projektek korszerűségéről és az ún. feladatsorokban való tanulással történő összehasonlításról bővebben *A vizuális nevelés pedagógiája* című tankönyvben olvashatunk (Bálványos szerk. 2000. 201-213.). (Kapcsolódó hivatkozások a 7. Hivatkozások jegyzéke c. fejezetben.)

2. Tartalmak és módszerek

Tartalmak, műfajok, technikák

A témaköröket az ember, a kisebb-nagyobb közösségek, csoportok tevékenységi köreihez kapcsolódva választottuk ki. Élethelyzetek gyakorlása vagy iskolai körülmények közötti modellezése történik tehát, ahol a tanulási folyamat, illetve eredménye/produktuma vagy rögtön a valóságos társadalmi környezetben jön létre, vagy annak modellje, iskolai megjelenítése segítségével zajlik.

A témakörök tartalmi úgy jönnek létre, hogy az élethelyzetekben felfedezhető vizuális alkotásfajtákat tanulják, gyakorolják a gyerekek. Az élethelyzeteket feldolgozása kétirányú: a) a

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

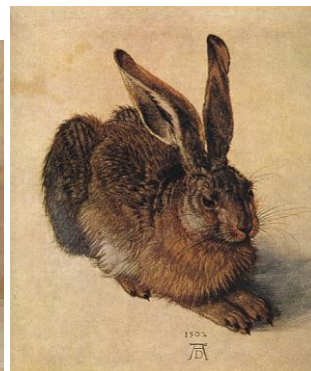
vizuális kommunikáció eszköztárával értelmezik (ismerkedő- megismerő-, elemző tevékenységek), b) az élethelyzetek problémáit feloldó, megoldó alkotótevékenységeket végeznek; illetve c) mindezekből valamint egyéb forrásokból (pl. kutatómunka) ismeretekre tesznek szert. Az alkotásfajtákkal való kapcsolatban fejlődnek a tanítványok általános és vizuális képességei, alakulnak ki a kompetenciáik.

A témakörök/témák kiválasztásának legfőbb szempontjai a következők voltak:

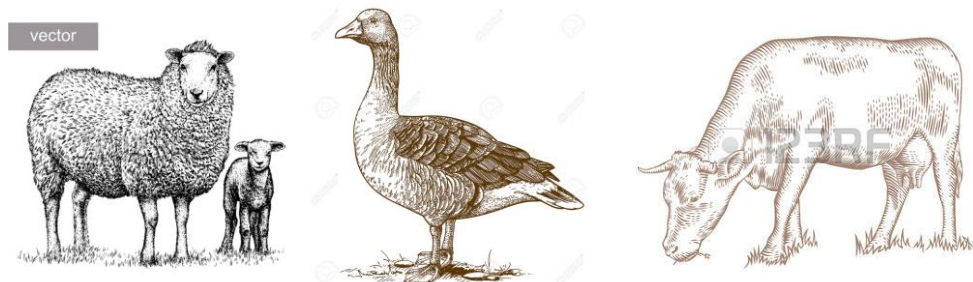
- tartalmazzon társadalmi-környezeti vonatkozásokat és így életszerű legyen,
- olyan kérdést vessen fel, ami problémahelyzetként érthető, így a feldolgozás probléma megoldási karakterű legyen,
- az életkor számára alkalmas és érdekes, inspiráló legyen,
- több esetben a konkrét környezetre vonatkozzon.

A vizuális kommunikációs témakörök eleve hangsúlyosan tartalmazzák a vizuális kultúra elemeit. Ezekhez csatlakoznak be komplex, illetve társadalmi környezetből vett elemek. Ilyen pl. a kiállítás, a különböző művészeti területeken végzett munka, a könyv. Az alapjaiban *nem vizuális karakterű témakörök is választhatók* (sőt: társadalmi kommunikációs szempontokból választandók is!), ezekben a vizuális kultúra elemeket látjuk meg és emeljük ki, illetve természetesen megtartjuk az egyéb, pl. szociális vonatkozásokat. Ilyen pl. a kereskedelem témája.

A projekt-típusú témakörök komplexek abban az értelemben is, hogy az élethelyzetek az alkotásfajták sokféleségét szólítják egybe. Így a probléma megoldása közben a tanulók a vizuális kultúra legkülönbözőbb területein végzik tanulmányaikat, sőt, a zene, a film, és az irodalom is bekapcsolódhat a feldolgozásba. Nézzünk egy példát, amely legyen „a háziállatok és élőhelyük, az állat és az ember kapcsolata”. A témakörben szervesen együtt vannak legalább a következő alkotásfajták: látvány utáni ábrázolás (dokumentumfotó, dokumentumfilm, rajz) és különféle magyarázó-értelmező ábrázolások (pl. felépítés, fejlődés), építmények és használati tárgyak (pl. ólak, etető-italó edények), munkaeszközök és gépek (pl. szekér, fejőgép), képzőművészeti alkotások (festmények, szobrok), népművészeti díszítmények.

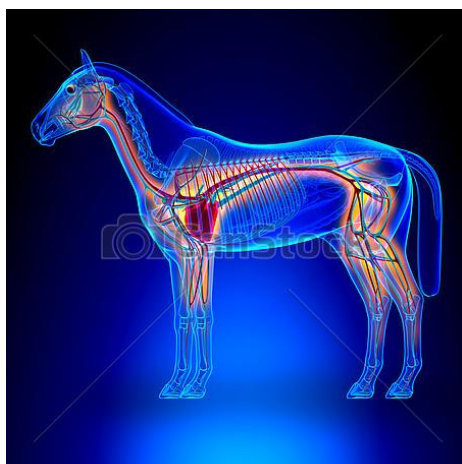

fotó, tehén; fotó, macska; Dürer: Nyúl (rajz, 16. sz.);

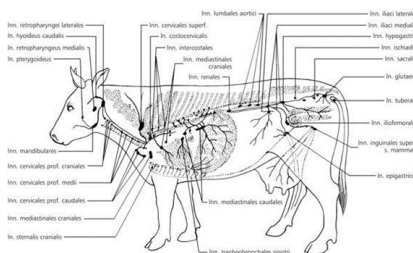
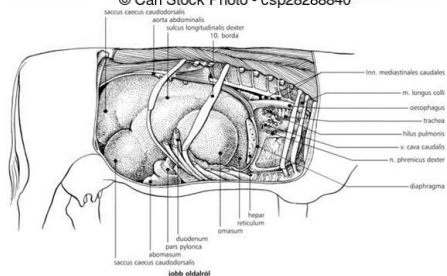
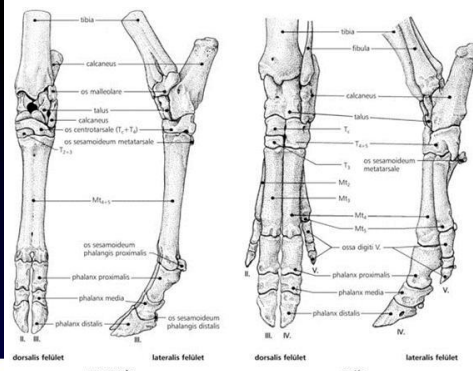

juh, lúd, tehén - látvány utáni rajzok

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

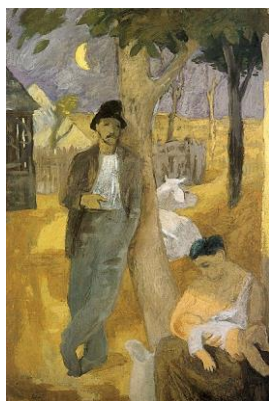
© Can Stock Photo - csp28288840

ló testfelépítése, speciális digitális magyarázó fotó; tehén testfelépítés – lábcsontjai, belső szervei – magyarázó rajz

Nagy Károly lovas szobra (középkor); kínai cseréphaszereg, lovak (ókor); Pheidiasz: Lovasok, Parthenon (dombormű, ókor)

Szónyi István: Este (20. sz., festmény); Picasso: Ember báránnyal, Nősténykecske (20. sz. bronzszobor)

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Új és hagyományos módszerek

Hagyományosnak nevezhető, hogy alsó tagozatban szinte kizárólag a tanulók alkotó tevékenysége fémjelzi a tanítást-tanulást. E mellett azonban ma már jelentős szerepet kell kapnia a *kutatómunkán alapuló megismerő tevékenységnek* is. Az IKT eszközök és módszerek felgyorsult terjedése indokolttá teszi, hogy alsó tagozatba is fokozottabban bekerüljenek. Így kerül be a kutató és az elemző munkához az internet az okos telefontal és a számítógéppel. A tanulmányutakon vagy az interneten végzett kutatómunka lehet önálló vagy csoportos. Együtt munkálkodás esetén a kutatás részelemei megoszlanak a csoport tagjai között, majd a tartalmak összeadásából bontakozik ki a téma, tehát egyfajta tudásmegosztó közösségi tevékenység eredményeképpen.

A hagyományos szabadkézi alkotótevékenység természetesen ebben a programban is változatlanul megmarad. Azonban e mellett alsó tagozatban is teret kell adni a multimédiás és digitális eszközök alkotás célú tanulói használatának. Szinte minden témakörben szerepet kap a digitális fotó és a videóklip, az ezzel a technológiával történő alkotások, dokumentációk, gyűjtemények készítése, amelyek lehetnek önálló eredmények és lehetnek a komplett alkotómunkához kapcsolható, előkészítő munkák. Ma már az egyszerű számítógépes szövegszerkesztés és szöveg-kép összeszerkesztés is joggal jelenik meg már az alsó tagozatban – így pl. 4. évfolyamon a könyv-témát feldolgozó egységbe.

Tekintettel a korosztályra, elsősorban a fotózás került bele a programba. Az elkészült fotókat (vagy azokból a kiválogatott kollektciókat) csak ritkán nyomtatják ki, általában digitális eszközök segítségével (beállított laptop/síkképernyős monitor vagy projektoros vetítés) mutatjuk be őket a projekt végi értékelés során és az osztálytermi vagy iskolai nyilvánosságot biztosító projektzáró (vagy évfolyamzáró) kiállításokon.

A tudásmegosztó tevékenység jellemzője, hogy a tanár ismeretátadó szerepét a gyerekek egyéni vagy kisebb csoportos kutatómunkája és annak osztály előtti bemutatása váltja fel. Ezt a módszert már a legkisebektől kezdve alkalmazni célszerű olyan témaköröknél, melyek megengedik vagy egyenesen igénylik. Olyan módszerről van szó, amely kiemelkedő személyiségépítő eredménnyel bír az önállóság és a közös célokért végzett együttes munkálkodás szempontjából, azaz társadalmi hatása is erőteljes.

Informális tanulási alkalmak

A vizuális kommunikációs modulban kiemelt szerepe van az informális tanulásnak, hiszen a koncepció lényege a társadalmi (és természeti) környezetbe ágyazottság. Minden évfolyamon szükséges tehát beépíteni az osztálytermen és az iskola épületén kívüli alkalmakat. Ezek az alkalmak általában alkotómunkát is tartalmaznak, tehát nem merülnek ki csak a szemlélésben, megfigyelésben és a kapcsolódó elemző-értelmező feldolgozásban. Ilyen alkalmak elsősorban a természetbe, a településre és a múzeumokba tett tanulmányi utak.

3. Témakörök, fejlesztési témák és nevelési célok

1.-4. évfolyam

2016/17. tanév, 1. évfolyam

<p>PEDAGÓGIAI CÉLRENDSZER nevelési célok, általános és vizuális képességek fejlesztése, kompetenciák</p>	<p>TARTALMAK témakörök, témák, tevékenységek; vizuális alkotásfajták, ismeretek</p>
---	--

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

<p>1. évfolyam céljai: a játékba oltott alkotótevékenység örömeinek átélése, önfelelt alkotómunka, problémamegoldás a vizuális gondolkodás segítségével, modalitás váltás gyakorlása.</p>	
<p><i>a mese érzéseket megszólító és felszabadító erejének átélése</i></p> <p>befogadó képességek - felismerés képessége, tetszés ítélet</p> <p>alkotó képesség térsejmlélet - térábrázolás fantázia, elképzelés modalitás váltás – a hallott és a síkon/mozgásban látott átváltása három dimenziós térbe konstruálás - különböző anyagokból adott célra anyagalakítás, eszközhasználat - ábrázolás-technikai jártasságok</p> <p>vizuális nyelvi jártasságok – karakteres formaábrázolás, jellemző színek</p>	<p>1.1. mese és vizuális kommunikáció</p> <p>1.1.1. hallott mesék és kitalált vagy átélrt történetek elmesélése, mesekönyvek, olvasókönyvek lapozgatása, meseillusztrációk nézegetése (Réber László, Szenes Zsuzsa, Kass János) rajzfilmek (pl. Jankovits M.: Magyar népmesék sorozatból) megtekintése és megbeszélése meseélmények kifejezése festményben, rajzban, szoborban/térkonstrukcióban</p> <p>1.1.2. mesefilm rekonstruálása, megjelenítése makettben a filmen látott mese komplett makettjének elkészítése morfológiai jellemzőkkel, építményekkel, szereplőkkel (agyag és egyéb anyagok - dobozok, termések, stb.), játék a makettel</p> <p>1.1.3. történet és megszemélyesítés a) tárgyanimációval olyan rövid események, történetek eljátszása, amelyekben valamilyen problémahelyzet megoldása, feloldása történik meg b) jól megragadható erkölcsi tanulságot (pl. a jó legyőzi a gonoszt, a szorgalmas munka meghozza az eredményét) hordozó rövid filmek, filmrészletek megtekintése, filmszereplők megjelenítése egyszerű alulról vagy felülről mozgatható síkbábnak, egylapos színpadi háttérkép készítése és improvizációk a bábokkal</p>
<p><i>a családi szeretet, az egymás segítésének ereje, átélése</i></p> <p>alkotó képesség vizuális emlékezet megfigyelés, látványértelmezés tárgy/téma felismerhető ábrázolása képalkotás, komponálás kiemeléssel</p>	<p>1.2. a család vizuális jellemzése <i>emlékek, képek, tárgyak, terek</i> <i>családi portréfestmények (pl. Rubens) és családfotók nézegetése</i></p> <p>1.2.1. fotókészítés, fotógyűjtés és a gyűjtemény bemutatása a társaknak, rajz és szobor készítés emlékek alapján a kisebb-nagyobb családi közösségről, családtagokról, családi eseményekről</p> <p>1.2.2. a család vagy egyes családtagok kedves tárgyainak, bútorainak, stb. bemutatása fotók és saját rajzok (tárgyak ábrázolása emlékezetből) alapján</p>
<p><i>a játszás örömeinek megjelenítése</i></p> <p>befogadó képességek- megfigyelés adekvát szempontválasztással ábrázoló képességek</p> <p>képi elképzelés</p>	<p>1.3. játéktárgy és játéktevékenység mai, korszerű játéktárgyak nézegetése, próbálgatása kedves játéktárgy szóbeli és játéktevékenység közbeni bemutatása: mit ábrázol? hogyan kell/lehet vele játszani, vannak-e játékszabályok? milyen a színe, anyaga, hogyan lehet rá vigyázni?</p>

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

<p>anyagalkítás, eszközhasználat (ábrázolás-technikai jártasságok) vizuális nyelvi jártasságok – színek, karakteres formák</p>	<p>régi játékok nézegetése vetített képekről játéktárgy készítése saját részre és/vagy olyan játéktárgy készítése, amellyel egyszerre legalább két személy tud játszani (pl. memóriakártya kartonpapírból, építőjáték agyagból) játéktárgy és a vele történő játszás témájának bemutatása rajzokban</p>
<p><i>első ismerkedés a műalkotás, a művészi alkotómunka és a múzeum fogalmi tartalmával</i></p> <p>befogadó képességek alkotó képesség</p> <p>művet átélő és beleélő képességek fantázia, elképzelés probléma feldolgozás</p> <p>síkon megjelenítő és térbeli alkotómunka közötti különbségek megtapasztalása vizuális nyelvi jártasságok ábrázolás-technikai jártasságok</p>	<p>1.4. festészet és szobrászat (a festő- és a szobrászművész munkája) filmek, fotók, műalkotás reprodukciók, múzeumi- képtári tanulmányutak segítségével ismerkedés a festő- és szobrászművészek munkájával (pl. Picasso, Andrassy Kurta János, Nádler István munka közben) elsősorban a következő művészek alkotásainak nézegetése, élmény, érzés, érzelem, hangulat, gondolat meglátása a művekben: Picasso, Klee, Földi Péter, Chagall, Andrassy Kurta János a művészekéhez, művésznövendékekéhez („művészinas”) hasonló élethelyzet-imitációra épített festő és szobrász alkotómunka végzése (megrendelésre készülő alkotások vagy művésziskolai feladathelyzetre – mester és tanítvány) <i>projektzáró kiállítás:</i> képzőművészeti alkotások reprodukcióiból vetített képes interaktív felületen és a gyerekek alkotásaiból paravánokon, posztamenseken</p>
<p><i>élettársulások, egymásrautaltságok megértése</i></p> <p>megfigyelőképességek értelmező képességek ábrázolóképeségek alkotó képesség</p> <p>összefüggések értelmezése látvány, tárgy felismerhető ábrázolása problémamegoldás</p> <p>ábrázolás-technikai jártasságok vizuális nyelvi jártasságok színazonosítás</p>	<p>1.5. közelképek a mezőről, a mező és az ember kapcsolatáról <i>összefüggések, tevékenységek, vizuális jellemzők</i> tanulmányi út a mezőre (vagy azt pótló füvesített parkrésze): a természeti élet mikrovilágának, szimbiotikus együttlétének (pl. virág és méh, földgiliszta és gyökérszál) és a kapcsolódó emberi tevékenység megfigyelése, helyszíni fotózás, rajzolás, lehetőség szerinti füvek, gyepek és más növények összegyűjtése és életben tartó elrendezése az osztályteremben, fűmag vetése egy alkalmas területen és a fű/gyep fejlődésének megfigyelése (megfigyelési témák a tanulmányúton és fotók vetítésével: a fű/széna és az állattartás, méhészet a kertészek munkája a füves területek ápolásával élménykifejező alkotómunka festéssel, mintázással, konstruálással mezei virágok és más növények, mezei egerek, bogarak, rovarok – a mikrovilág élete a mezőn, a</p>

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

	gyepen; gyepfoltok a városban – mikrovilág: rovarok, gombák – nagyító tanuló megfigyelések, vetített mikroképek és kapcsolódóan a szerzett élmények megjelenítése síkon és térben
<p><i>közösségi élmény átélése, kooperációs képességek</i></p> <p>befogadó képességek alkotóképességek - képalkotás, komponálás kiemeléssel (élmény-, érzés-, hangulat kifejezés) konstruálás – technológia betartása</p> <p>anyagalakítás, eszközhasználat (ábrázolástechnikai jártasságok) vizuális nyelvi jártasságok: forma- és színminőségek</p>	<p>1.6. karácsonyi tárgyak, látványok, illatok tevékenységek, mindegyikhez a tanulók igénye szerinti élmény-érzés-hangulat kifejező alkotómunka is kapcsolódhat:</p> <p>a) a fenyőfa formájának, szépségének megfigyelése b) díszek készítése: papírkivágások, aranyozott dió, stb. c) mézeskalács készítése – téstakészítés fűszerekkel, sémaformák használatával sütemény formálás, sütés d) karácsonyfa és ajándéksarok összeállítása az osztályban</p>

2017/18. tanév, 2. évfolyam

nevelési célok, általános és vizuális képességek fejlesztése, kompetenciák	TARTALMAK témakörök, témák, tevékenységek; vizuális alkotásfajták, ismeretek
<p>2. évfolyam céljai: a környezet életkorhoz kapcsolódóan érdekes jelenségeinek megfigyelése, problémamegoldás a vizuális gondolkodás segítségével, kreativitás és modalitás váltás erőteljes fejlesztése</p>	
<p><i>azonos téma sokféle megjelenítési változata az emberi alkotómunkában, önfelelt alkotómunka, sikerélmények</i></p> <p>befogadó képességek megfigyelés – látványfelismerés és értelmezés vizuális elemzés – vizuális jellemzők megállapításával</p> <p>alkotó képesség látvány, tárgy felismerhető ábrázolása modalitás váltás – zene megjelenítése képben, festmény hangulatának zenévé alakítása vizuális emlékezet – látványok felidézésével élménykifejezés – a kifejezés céljának megfelelő képalkotás</p>	<p>2.1. (házi)állatok és élőhelyük, állat és ember kapcsolatának ábrázolásai <i>a tudományos vizuális kommunikációban, a képzőművészetben, a zenében, az irodalomban és a filmben</i></p> <p>gólya és gólyafészek, baromfi, kutya, más állatok vizuális jellemzőinek megfigyelése a településen, a közvetlen környéken és/vagy a terembe bevitt kisállatok – az állatfajta jellemző színei, formái</p> <p><i>természettudományi könyvek, weboldalak</i> állatábrázolásainak megfigyelése az ábrázolási mód elkülönítésével (a fotó és a rajz megkülönböztetése) és egy-két legfontosabb jellemzőjének megállapításával (előzetes tanuló kutatómunka, digitális képgyűjtemények, majd tanári vezetéssel feldolgozás)</p> <p><i>képzőművészet: tehén-, ló- és lovas ábrázolások</i> különböző korokból (Szőnyi István: <i>Este, Tehenek</i>, lovasok a Parthenon frízéről, középkori lovas szobor</p>

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

<p> kreativitás - rugalmasság anyagalakítás, eszközhasználat (ábrázolástechnikai jártasságok) vizuális nyelvi jártasságok – a témának megfelelő formák, színek használata </p>	<p> (pl. Nagy Károly lovas szobra), lovak és harcosok a kínai agyaghadseregből), Picasso: <i>Nősténykecske</i>; egyéb állatábrázolások a) Dürer <i>nyúl, gólya</i>, b) a Sárospataki Képtár Domján József gyűjteményének fametszetein (bálna, páva, halak) <i>zene</i>: Prokofjev <i>Péter és a farkas</i> <i>irodalom</i>: Fekete István <i>Kele, Vuk</i> <i>rajzfilm</i>: Vuk, Bambi; dokumentumfilm: <i>tengeri halak, erdei állatok</i> a tanulók kifejező alkotómunkái egy-egy zenei, irodalmi, képzőművészeti alkotásból származó élmény és emlékek felidézése alapján egyik közegeből a másikba történő átlépés (pl. hangzó anyag a Szőnyi festményhez, a Prokofjev-zene megfestése) szövegalkotás, zenealkotás, rajzok, festmények, szobrok </p>
<p> <i>az ellenszolgáltatás nélküli adni tudás érzéseinek átélése, összefüggések értelmezése</i> </p> <p> alkotó képességek formaalkotás térben tárgykészítő- és díszítő jártasság jártasság a tárgycsomagolásban konstruálás - anyag-, szerkezet- és technológia ismeret, tervezés és kivitelezés </p> <p> anyag- és eszközválasztás/használat: tárgyalkotó technikai jártasságok vizuális nyelvi jártasságok - a formálás és a ritmusképzés jártassága </p>	<p> 2.2. az ajándéktárgy és az ajándékozás <i>a személy, az alkalom, az ajándéktárgy és a csomagolás kommunikációs összefüggéseinek tanulása</i> az ajándékozás lépéseinek áttekintése – fotók vetítésével és egyéb tanári szemléltetésekkel, magyarázatokkal kísérve: 1. mi az ajándékozási alkalom, 2. ki a megajándékozott, minek örülne, 3. az ajándékozó hogyan tudná elkészíteni, 4. a tárgyfajtahoz és az alkalomhoz milyen csomagolás kapcsolódhat </p> <p> a tanulók saját tervet készítenek a témára: a) kinek és mit, b) hogyan lehetne elkészíteni és csomagolni, c) milyen anyagok, eszközök szükségesek hozzá az ajándéktárgy átadásra kész kivitelezése </p> <p> <i>a projekt végeredménye: a becsomagolt, névjegykártyával és üzenettel ellátott tárgy</i> <i>zárás</i>: tanulók élménybeszámolóit az ajándék átadásáról </p>
<p> <i>annak megtapasztalása, hogy a fantasztikum, a valóság tényeitől való elrugaszkodás az emberi gondolkodás szerves része</i> </p> <p> befogadó képességek megfigyelés - a látottak lényeges vonásainak kiemelése látványértelmezés - következtetések levonása alkotó képességek </p>	<p> 2.3. fantasztikus lények a vizuális művészetekben műalkotások (festmények, szobrok, filmek) alapján néhány fantasztikus lény forma- és színjellemzőinek megállapítása </p> <p> <i>példák</i>: griff a nagyszentmiklósi aranykincsről, pegazus meseillusztrációról, sárkány – kínai művészet, középkori táblaképek pl. Ucello <i>Szt. György és a sárkány 1456 k.</i>, Kolozsvári Márton és György <i>Szent György és a sárkány 1371</i>; részletek Harry Potter filmekből, japán anime filmekből </p>

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

<p> kreativitás – fantázia, egyediség élménykifejezés</p> <p> anyag- és eszközválasztás/használat (ábrázolástechnikai jártasságok) vizuális nyelvi jártasságok – forma- és színazonosítás</p>	<p>élményalapú alkotások a látott képek és elképzelések alapján: fantasztikus lények ágakból, rongyokból konstruálva (csoportmunka, osztályteremben vagy iskolaudvaron) mintázással szobrok, festmények egyéni munkában</p>
<p><i>egyszerű építészeti jellegzetességek megismerése</i></p> <p>befogadó képességek értelmező képességek - szimbolizáció – jelentés felismerés ábraértelmezés</p> <p>alkotó képességek konstruálás – a célnak megfelelően térszemlélet - térértelmezési és – ábrázolási jártasság absztrakció – lényegkiemelés és egyszerűsítés</p> <p>anyagalakítás, eszközhasználat (ábrázolástechnikai jártasságok) vizuális nyelvi jártasságok – színek, formák, felületek</p>	<p>2.4. a lakás, az iskola, a templom <i>térosztások, berendezési tárgyak, praktikus és kényelmi szempontok, a használatot és a széppérezéket kielégítő színek, anyagok és formák</i></p> <p><i>2.4.1. a lakás funkciója, helyiségei, berendezése, saját lakás tanulói bemutatása különféle ábrázolásokban (fotók és rajzok)</i></p> <p><i>2.4.2. az iskola funkciója, funkcionális terei, berendezési tárgyai, a használt anyagok és a tisztán tartás összefüggése, praktikus iskolai bútor kitalálása rajzban, térosztásának és közlekedési utak vizsgálata alapräjzon, jelzések az iskolában – a saját iskola bejárásával</i></p> <p><i>2.4.3. a templom funkciója és az épület formája, részei, szobrászati-festészeti díszei - vetített képek (Budapesti Mátyás templom) és tanulmányi út alapján</i></p> <p><i>alkotómunka: kitalált lakás, iskola vagy templom makett készítése papírdobozok átalakításával, jelek használatával, papírkonstrukciók</i></p>
<p><i>az önismeret elmélyítése</i></p> <p>megfigyelőképesség - a látottak lényeges vonásainak kiemelése vizuális elemzés - analógiák felismerése</p> <p>alkotó képességek vizuális jellegzetességek ábrázolása</p> <p>vizuális nyelvi jártasságok – jellegzetes formák, színek, felületek</p>	<p>2.5. önarckép és énkép híres emberek fotóinak és önarckép-festmények nézegetése (Van Gogh, Dürer)</p> <p><i>2.5.1. vizuális megfigyelések és megjelenítések emlékeken alapuló alkotásokban: külső (testalkat, bőr- és hajszín, frizura, stb.) és belső tulajdonságok külső jelei</i></p> <p><i>2.5.2. élménykifejezés emlékek alapján: érzelmek az arcon, a testtartás és a hangulat összefüggése – eseményekbe ágyazva</i></p> <p><i>2.5.3. beszámoló vizuális naplóban: kedvelt színek, formák, személyes tárgyak, kabalatárgy kedvelt, ruházat, játék – ábrázolás a témában interjúk begyűjtése a naplóba: mások véleménye (a személy vizuális arculata)</i></p>
<p><i>ismerkedés a közvetlen természeti környezet és az ott élő emberek kapcsolatával</i></p> <p>befogadó képességek megfigyelés - a látottak lényeges</p>	<p>2.6. a Tokaj-hegyvidéki és a zempléni környezet vizuálisan megragadható értékei <i>fotók és tanulmányi út - kőzetek és jellemző növények forma- és színvilága – helyszíni rajzok és természeti tárgyak gyűjteményének készítése, a tárgyak vizuális</i></p>

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

<p>vonásainak kiemelése, adekvát szempontválasztás értelmezés - következtetések levonása vizuális elemzés – analógiák</p> <p>alkotó képességek látvány, tárgy felismerhető ábrázolása</p> <p>vizuális nyelvi jártasságok - forma azonosítás</p>	<p>jellemzői szőlőtermesztés és borfeldolgozás tárgyai, eszközei – tárgyak elemzése (pl. kapa, metszőolló - funkció, forma, működés/szerkezet) néprajzi-népművészeti értékek – vetített képek nézegetése (cserépedény, üvegtárgy, szóttas), tanulmányi út a Sárzadsányi Néprajzi Gyűjteménybe – a helyszínen a régi tárgyak látványindíttatású lerajzolása (csónak, varsa, szakajtók, kosarak, prés gép, cserépkorsók, üveghuta-termékek, stb.)</p>
--	---

2018/19. tanév, 3. évfolyam

nevelési célok, általános és vizuális képességek fejlesztése, kompetenciák	TARTALMAK témakörök, témák, tevékenységek; vizuális alkotásfajták, ismeretek
<p>3. évfolyam céljai: figyelemirányítás a környezet életkorhoz kapcsolódóan érdekes jelenségeire, problémamegoldás a vizuális gondolkodás segítségével, a fantázia, a képi elképzelések folyamatos működtetése a vizuális gondolkodásban, elmélyedt alkotómunka, sikerélmények</p>	
<p><i>a tervező és problémamegoldó gondolkodás, önállóság erőteljesebb fejlesztése</i></p> <p>befogadó képességek értelmező képességek szimbolizáció – jelentés felismerés</p> <p>alkotó képességek jelalkotó jártasság</p> <p>nem vizuális jellegű információk megjelenítése - összefüggések értelmezésével közérthetőségre törekvés az ábrázolásban</p> <p>anyag- és eszközhasználat a célnak megfelelően vizuális nyelvi képességek – időábrázolás jellemző fázisokkal</p>	<p>3.1. az utazás térképek és útvonalrajzok az utazáshoz kapcsolódó jelek, jelzések ábrázolási jellemzői - elemzések, az utazáshoz szükséges tárgyak, járművek, menetrend – tárgyi és ábrázolási jellemzők elemzése útiterv, úti dokumentáció összetevőinek megbeszélése komplett útiterv készítése az osztály több tantárgyat átfogó tanulmányi útja céljára, előzetesen a paraméterek közös eldöntése (pl. 1 vagy 2 napos legyen, autóbussos vagy vonatos utazással maximum hány km távolságra lehet a végcél/utolsó állomás, stb.) a terv minimális tartalma: szöveges leírás menet-adatokkal és a személyes poggyász praktikus tartalmának meghatározásával; saját rajzok legalább az útvonal ábrázolásával, jelek használatával, rövid leírások és gyűjtött képek az útvonal és az állomás/ok természeti, építészeti, néprajzi, történelmi értékeiről a terveket (név nélkül) kiállítják és a szülői-tanári zsűri kiválasztja a legalkalmasabbat, amit meg is valósítanak a tanulmányi úton minden tanuló tantárgyi feladatokat old meg (benne fotós és rajzos ábrázoló feladatok is), ebből és a saját megfigyeléseiből, meglátásaiból úti dokumentációt (naplót, portfóliót) készít</p> <p><i>záró mozzanat:</i> a tanulók kiválasztják a legjobb, leggazdagabb, legérdekesebb úti dokumentációkat és megindokolják a döntésüket</p>
<p><i>ábrázolásfajták iránti érdeklődés</i></p>	<p>3.2. növények vizuális jellemzői, ábrázolásai</p>

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

<p><i>felkeltése, különbségtétel</i></p> <p>befogadó képességek megfigyelőképességek értelmező képességek – ábrák értelmezése</p> <p>alkotó képességek formaalkotás a síkban – megfigyelt formák megjelenítése (ábrázolási jártasság ábraalkotási jártasságok – felépítés, fejlődési folyamat magyarázata</p> <p>a modell utáni ábrázolás munkafolyamatának tudatos végig vitele a tárgy és az ábrázolás folyamatos összevetésével</p> <p>anyagok, eszközök megválasztása a célnak megfelelően (ábrázolástechnikai képességek) vizuális nyelvi képességek - a használt színek és formák, ábrázolási módok ábrázolási célnak megfelelése</p>	<p>a tudósok és felfedezők munkája: tudományos leírások és növénytani ábrázolások, kutató- és gyűjtőmunka ismeretterjesztő könyvekből, weboldalokról - az egyes ábrázolás fajták és az általuk közvetített információk: a beazonosításra szolgáló fotó és részletgazdag naturalista rajz, a karakterjellemzőket hordozó egyszerűsített vonalrajz és homogén foltrajz, a testfelépítést és egyes részleteket megmutató/magyarázó ábrázolások, a fejlődést bemutató képsorozatok</p> <p>Csapodi Vera és mások növénytani ábrázolásai növények és művészet, ábrázolások vizuális művészeti alkotásokban: tárgyak díszítésében (edények, hímzések, kódexek); festészetben: Monet, Van Gogh, barokk virágcsendélet</p> <p>választott növény feldolgozása vizuális alkotómunkával (fotó, részletgazdag látványrajz, részek és egész, fejlődési magyarázat) és leíró szövegekkel, tudományos célra</p>
<p><i>országok, civilizációk közötti hasonlóságok és különbségek vizuális jellemzők alapján</i></p> <p>befogadó képességek szimbolizáció, jelelemzés megfigyelőképességek értelmező képességek - következtetések levonása a vizuális művészetek elkülönítése: népművészet, képzőművészet, építészet</p> <p>alkotó képességek formaalkotás a síkban – megfigyelt formák és színek megjelenítése</p> <p>anyagok, eszközök megválasztása a célnak megfelelően (ábrázolástechnikai képességek) vizuális nyelvi képességek - a használt színek és formák, ábrázolási módok ábrázolási célnak megfelelése</p>	<p>3.3. a Föld, országok, népek, civilizációs különbségek vizuális megnyilvánulásai</p> <p>Föld-ábrázolások – térképek, úrfotók Magyarország címere, zászlaja, jeltárgyai; térképe és útvonal-kapcsolatai más országokkal; az ott élő emberek vizuális és öltözködésbeli jellemzői, jellemző vadon élő állatok és növényzet, tárgyi világ, néhány jelentős építészeti (Budai Vár és a Budavári Palota), képzőművészeti (Hősök tere szobrai) és népművészeti érték (kalocsai népviselet, mezőkövesdi miskakancsó, sárospataki kerámia) – közös feldolgozás az egyes ábrázolásfajták és művészeti kategóriák néhány kiemelt jellemzőjének megfigyelésével</p> <p><i>egyéni feldolgozások és tudásmegosztás:</i> egy választott ország bemutatása gyűjteményben a tanár által vezetett Magyarország-feldolgozáshoz hasonlóan – rövid szöveges leírások, digitális képgyűjtemény az alkotásfajta megnevezésével, saját rajzok a projekt zárása: vállalkozó (minél több tanuló) ismerteti a választott országról szóló munkája eredményét</p>

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

<p><i>a vásárlás összetevőinek vizsgálata, a vásárlói magatartás formálása</i></p> <p>befogadó képességek megfigyelőképességek értelmező képességek - összefüggések értelmezése, ábrák értelmezés szimbolizáció - jelelemzés</p> <p>alkotó képességek szimbolizáció - jelalkotás ábrák alkotása - jártasság egyszerű magyarázó ábrák készítésében konstruálás</p> <p>anyag- és eszközválasztás/használat a célnak megfelelően vizuális nyelvi használata a célnak megfelelően</p>	<p>3.4. vizuális kommunikáció és kereskedelem tanulmányi út a piacra és vagy boltba/áruházba, helyszíni megfigyelések és ezek kiegészítése vetített tanári szemléltetéssel, elemzések, vázlatrajzok: a) tárolók, termékek és csomagolások b) a termékeken és a kereskedőhelyeken használt jelek b) a kirakat, a piaci stand c) rajzos-képes használati utasítás, szerelési rajz d) az árukínálás vizuális összetevői, a vizuális reklám</p> <p><i>átfogó, alkotásra alapozott projekttevékenység:</i> az osztályterem egy részének átalakítása piaccá vagy valamilyen típusú bolttá és felszerelése a szükséges saját készítésű és/vagy összegyűjtött tárgyakkal és a maguk készítette egyéb vizuális alkotásokkal (pl. feliratok, árcédulák, használati útmutatók, reklámok) zárás: vevők és vásárló szerepjáték-improvizációk (vásárlói alaphelyzet: mire van szüksége, mit szeretne vásárolni, a pénz beosztó felhasználása kereskedői alaphelyzet: minél több áru eladása, a vásárló igényének kiszolgálása)</p>
<p><i>a közös munkálkodás és az együttlét örömeinek megélése, szervezési jártasságok, feladatmegosztás</i></p> <p>befogadó képességek megfigyelés – adekvát szempontválasztással látványfelismerés és –értelmezés (a jelentés azonosítása, következtetések levonása)</p> <p>alkotó képességek képalkotás, komponálás – a képelemek rendezése</p> <p>vizuális nyelvi képességek - színek, formák, komponálás, elrendezés ritmus kialakítása a célnak megfelelően</p>	<p>3.5. az ünnep vizuális megnyilvánulásai <i>elemzések:</i> ünnepi tárgyak (pl. étkezéslet, asztalterítő), az ünnephez kapcsolódó díszítés, alkalmi és ünnepi öltözet ünnepi terítések és tálalások elemzése az ünnepi alkalomra szóló képes-szöveges meghívó</p> <p><i>alkotótevékenység:</i> meghívott vendégekkel közös ünnepi vendéglátás az osztályteremben valamilyen alkalomra – egyszerű, ám szépen, rendezetten díszített szendvicsek, más egyszerű ételek készítésével és tálalásával, ünnepi terítéssel (javasolt praktikus bonyolítás, feladatmegosztások: meghívók elkészítése [előre nyomtatott szövegblokkok felhasználásával], szervezései előkészületek (pl. beszerzések), az ételek és a terítés elkészítése közös csoportmunkában, átöltözés az ünnepre, az ünnep lebonyolítása után az ételek elfogyasztása)</p>
<p><i>a tárgyi világ megbecsülésére, a tárgyak szeretetére nevelés</i></p> <p>befogadó képességek értelmező képességek – összefüggések, a tárgytervezés-tárgyalkotás folyamatának értelmezése; ábrák értelmezése az iparművészet és a formatervezés fogalmi értelmezése</p>	<p>3.6. az iparművész és a dizájnerek munkája a művészettörténetből és a mindennapi használatból vett tárgyak elemzése a funkció-méret-formakarakter- anyag-díszítés összefüggéseinek vizsgálatával néhány formatervezőtől származó egyszerűbb tervrajz vizsgálata, a tervezői gondolkodás és ábrázolási mód jellemzői (példák) tárgyak, művészi tárgyak: egyszerű használati tárgyak (pl. kisebb kerámia</p>

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

<p>alkotó képességek konstruáló-tárgyalkotó képességek</p> <p>anyagok és eszközök célnak megfelelő használata (ábrázolástechnikai képességek)</p> <p>vizuális nyelvi képességek – a forma funkcióhoz kötődő megválasztása</p>	<p>edények, tárolók), ékszerek (pl. karkötő, nyaklánc, hajpánt) tervezése rajzban és elkészítése</p> <p>kiállítás és vásár a művészi tárgyak reprodukcióit bemutató vetítettképes felülettel és a gyerekek által készített tervekből, tárgyakból</p>
<p><i>Ismerkedés a múzeum általános feladatával és a vár építményformájával, történeti értékeivel</i></p> <p>befogadó képességek megfigyelőképességek értelmező képességek - a múzeum fogalma, feladatköre, a makett szerepe, jellemzői</p> <p>alkotó képességek konstruáló-tárgyalkotó képességek</p> <p>anyagok, eszközök célnak megfelelő használata</p> <p>vizuális nyelvi képességek – formák méreteinek viszonyítása, arányok</p>	<p>3.7. a múzeum, a vár <i>3.7.1. tanulmányi út a II. Rákóczi Ferenc Múzeumba</i> helyszíni megfigyelések: a vár építészeti jellemzői raktárak és kiállító terek, tárgyak és információk gyűjtőhely, tárgyak megóvása/konzerválása, a kiállító helyszín jellemzői, vizuális információk a múzeumlátogatók számára múzeumi viselkedési normák helyszíni alkotómunka: fotók és néhány rajz készítése az épületekről, egy-két rajz készítése választott kiállítási tárgyról</p> <p><i>3.7.2. osztálytermi rekonstrukciós és újraalkotó tevékenységek, 4-5 fős csoportokban (összesen max. 5 csoport):</i> a helyszíni rajzok alapján, a) a Rákóczi vár makettjének elkészítése, b) a kiállításokon megfigyelt és rajzokkal dokumentált tárgyak, festmények, építészeti részletek újra ábrázolása makettben vagy hozzájuk hasonló készítése (agyagból, nagyméretű vármakettnél a kiégetés miatt elmozgatható elemekből építve; rajzolással, festéssel, stb.) c) praktikus adatokat (vár: részek megnevezése, egy-két egyszerű idő-adat; tárgyak: megnevezés, méret, anyag, alkotó neve) információs kártyák készítése d) az alkotások bemutatása a társaknak</p>

2019/20. tanév, 4. évfolyam

<p>nevelési célok, általános és vizuális képességek fejlesztése, kompetenciák</p>	<p>TARTALMAK témakörök, témák, tevékenységek; vizuális alkotásfajták, ismeretek</p>
<p>4. évfolyam céljai: figyelemirányítás a környezet életkorhoz kapcsolódóan érdekes, társadalmilag is jól értelmezhető jelenségeire, problémamegoldás a vizuális gondolkodás és összefüggésrendszerek megértésének segítségével, a tervszerű és kapcsolatokra figyelő vizuális</p>	

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

gondolkodás fejlesztése, elmélyedt alkotómunka, eredményorientált gondolkodás, sikerélmények, komplexitás és modalitásváltás	
<p><i>a tér- és időélmény képességek fejlesztése, a világról alkotott kép tágítása</i></p> <p>befogadóképessegek megfigyelőképességek térszemlélet -térértelmezés ábrák értelmezése összefüggések meglátásával időértelmezés</p> <p>alkotó képességek kreativitás - fantázia és elképzelés képességei időbeli folyamatok megjelenítése: időfolyamat jellemző fázisainak kiemelése; lényegkiemelés, fázismegragadás</p> <p>anyagok, eszközök célnak megfelelő megválasztása és használata vizuális nyelvi képességek – időábrázolás fázisokkal</p>	<p>4.1. a világűr látványai és tárgyai elemzések: felfedezések, űrjárművek, gépek (pl. teleszkóp, űrszonda) és más tárgyak, terek csillagkép, csillagtérkép csillagászati magyarázó ábrázolások űrfotók film: Lucas, George <i>A csillagok háborúja</i> (részletek)</p> <p><i>alkotótevékenység:</i> forgatókönyv írása egy rövid űrben játszódó történetre, a történet kulcsmozzanatainak makettben történő elkészítése és rögzítés fotósorozattal vagy a történet lejátszása a figurák, tárgyak mozgatásával és a játék videós rögzítése</p>
<p><i>ismerkedés a település, a város vizuális kommunikációs összetevőivel, komplex és organikus együttesével</i></p> <p>befogadó képességek értelmező képességek – magyarázó ábrák értelmezése, összefüggések értelmezése (útrendszer, építménycsalád, jel-jelentés tervezés-kivitelezés összefüggése) szimbolizáció – jelek elemzése, értelmezése</p> <p>alkotó képességek konstruálás térszemlélet - térábrázolás</p> <p>anyagok, eszközök célnak megfelelő megválasztása és használata vizuális nyelvi képességek - térábrázolás</p>	<p>4.2. a város elemzések: épület- és építményfajták a városban - a várostervező, a megrendelő szerepe, az építész és a kivitelező munkája, építészeti tervrajzok jellemzői (helyszínrajz, alap- és homlokzati/nézeti rajzok, látványrajz –a környezetbe ágyazott rekonstrukciós rajz) közlekedési útvonalak, térkép- és útvonalrajzok készítése; közlekedésirányítás járművek vizuális jellemzői, ábrázolásai jelek a városban a várost irányító önkormányzat munkája</p> <p><i>alkotó tevékenység:</i> komplett város tervezése és a makett elkészítése a feladatok megosztásával, közben szerepjátékok, munkamegbeszélések és viták (az eredmény a teremben néhány négyzetméteres terjedelmű papírdoboz/papírkonstrukció)</p>
<p><i>ismerkedés a kép és szöveg egymást támogató szerepeivel, néhány könyvműfajjal;</i></p>	<p>4.3. a könyv (a könyvkiadó munkája) mint tárgy, a könyv-tárgy részei; mint kép és szöveg összekomponálása – elemzések könyvek, könyvoldalak</p>

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

<p><i>önálló döntések, választások, kutatómunka és a választást szolgáló alkotómunka</i></p> <p>befogadó képességek megfigyelőképességek értelmező képességek – összefüggések meglátása</p> <p>alkotó képességek konstruálás - tárgyalkotás képalkotás, komponálás - képelemek szervezése, figyelemirányítás (vizuális nyelvi képességek)</p> <p>anyagok, eszközök célnak megfelelő megválasztása</p>	<p>segítségével</p> <p><i>tanulmányi út</i> a nyomdába – hagyományos technika: szövegszedés betűkből, tőpéldány és sokszorosítás; digitális technika: szoftveres nyomtatás- és sokszorosítás; méretre vágás, könyvkötészet</p> <p><i>egyéni alkotómunka</i>: néhány (kb. 8-16) lapos képes könyvecske készítése kézi munkával, szabadkézi írással és rajzolásal vagy részben számítógépes szerkesztéssel</p> <p>első lépésként a könyvtéma kiválasztása és a témában végzett kutatómunka; a tárgykonstruálás technikájának kiválasztása, az oldalak és a borító elkészítése szövegekkel, fotókkal és saját rajzokkal; a könyv tárgyi véglegesítése (javasolt témák: ismeretterjesztő könyvecske választott tudományos témában, divat/lakberendező/jármű katalógus, szépirodalmi kiadvány - mesekönyv, verseskönyv)</p>
<p><i>ismerkedés foglalkozásokkal tárgyi-vizuális jellemzőik alapján</i></p> <p>befogadó képességek megfigyelőképességek értelmező képességek - összefüggések, folyamatok értelmezése</p> <p>alkotó képességek ábraalkotás szimbolizáció - jelalkotás időbeli folyamatok megjelenítése munkafolyamat fázisai</p> <p>anyagok, eszközök célnak megfelelő használata vizuális nyelvi képességek</p>	<p>4.4. a foglalkozás, mesterség vizuális jellemzői</p> <p><i>a) elemzések</i>, a tanár által vezetett munkában egy általános érdeklődésre számot tartó foglalkozás közös feldolgozása tanári szemléltetések alapján: eszközök, szerszámok és munkafolyamat/tevékenység, a termék (produktum), munkakörnyezet – munkaszoba/műhely és berendezése, öltözet/munkaruha, reklám, (ön)menedzselés</p> <p><i>b) egyéni feldolgozások és tudásmegosztás</i>: egy választott foglalkozás bemutatása gyűjteményben a tanár által bemutatott foglalkozás-feldolgozásához hasonlóan – rövid szöveges leírások, digitális képgyűjtemény az alkotásfajta megnevezésével, saját rajzok</p> <p><i>a projekt zárása</i>: vállalkozó tanulók (cél: minél több tanuló kerülhessen sorra) ismerteti a választott foglalkozásról szóló gyűjteményét</p>
<p><i>elgondolkodás a sport egészségmegőrző, örömforrást és sikerélményt, valamint hivatást jelentő szerepéről</i></p> <p>befogadó képességek megfigyelőképességek látványértelmezés ábraértelmezés értelmező képességek – következtetések</p>	<p>4.5. a sport és a testmozgás vizuális kommunikációs tartalmi</p> <p><i>a) elemzések</i>, a tanár által vezetett munkában egy sportág/típus/fajta közös feldolgozása: sporteszközök, egyéb jellegzetes tárgyak a sporttevékenység tere, helyszíne az edzés és a verseny jellemzői, a versenydíjak formai/tárgyi és egyéb jellemzői</p> <p>a sporttevékenység folyamata, időtartama,</p>

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

<p>levonása, összefüggések értelmezése szimbolizáció - jelértelmezés</p> <p>alkotó képességek komponálás – elemek rendezésével ábraalkotás szimbolizáció - jelalkotás</p> <p>anyagok, eszközök célnak megfelelő használata vizuális nyelvi képességek</p>	<p>szabályrendszere, a szabályok vizuális jelei speciális öltözet, edző- és versenyruházat a támogatók/szponzorok szerepe a sporttevékenységhez kapcsolódó jelek</p> <p><i>b) egyéni feldolgozások és bemutatások:</i> saját vagy közvetlen családtag, ismerős sporttevékenységének bemutatása gyűjteményben a tanár által bemutatott sportfajta feldolgozásához hasonlóan – rövid szöveges leírások, internetes digitális képgyűjtemény az alkotásfajta megnevezésével interjúk, saját fotók és rajzok</p> <p><i>a projekt zárása:</i> vállalkozó tanulók (cél: minél több tanuló kerülhessen sorra) ismertetik a munkájukat</p>
<p><i>ismerkedés a kiállítás kommunikációs környezetével; vizuális eszközökkel történő ön bemutatás és önmenedzselés; önértékelés; feladatmegosztó közösségi munka</i></p> <p>befogadó képességek megfigyelőképességek értelmező képességek – összefüggések meglátása</p> <p>alkotó képességek komponálás – adott térben: elrendezés, kiemelés, hangsúlyozás, figyelemirányítás, ritmus (vizuális nyelvi képességek)</p>	<p>4.6. a kiállítás a kiállításrendező, a szervező és a kurátor munkája a kiállítási helyszín, a témához szükséges installáció, a reklám és egyéb grafikai anyagok a kiállítás megnyitó szereplői (üdvözlő házigazda, megnyitót tartó személy, zenei/irodalmi betéttel megvalósító művész, fotós/operatőr-riporter) és protokollja kiállítási időtartam <i>téma: tanévzáró kiállítás a különféle tantárgyakban elért egyéni eredményekből</i></p> <p><i>folyamat:</i> minden tanuló kiválasztja azt a néhány, kiállításra alkalmas tantárgyi eredményét, amelyekkel a legsikeresebben tudja egy kiállításon saját magát bemutatni (dolgozatok, tárgyak, létrehozott gyűjtemények, elnyert díjak, az eredmény fotódokumentációja, stb.)</p> <p>a tanulók az előre megbeszél jellemzők alapján elkészítik a névvel, arcképpel ellátott kártyájukat/lapjukat, ami a kiállított anyaguk mellé kerül – rövid ismertető</p> <p>feladatmegosztással vállalkozó tanulók elkészítik a kiállítási meghívót, a webes hírt, a megnyitó szövegét, a megnyitó forgatókönyvét, stb.</p> <p>megtörténik a megnyitó</p> <p>képes riportok elkészítése a nézőkkel/látogatókkal és a kiállítókkal</p> <p>a megadott időtartam végén a projektet a kiállítás szétszedése zárja</p>

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

4. Kimeneti követelmények tanévenként

Minimum követelmények*Az 1. évfolyam végén minden tanuló*

- ismerje a meseillusztráció szöveghez kapcsolódó ábrázolási lényegét
- ismerje az adott évszakhhoz kapcsolódó ruházat jellemzőit
- ismerje a festmény és a szobor fogalmát, tudja elkülöníteni egymástól őket
- legyen képes különféle élmények vizuális kifejezésére rajzban, festményben, szoborban
- legyen képes néhány percig látványokra, vetített képekre, legalább fél óráig saját feladat feldolgozására figyelni

A 2. évfolyam végén minden tanuló

- ismerje és tudja használni a fotókészítés műveleti technikáját
- tudja megkülönböztetni a fotót más ábrázolási technikáktól
- tudja megkülönböztetni a lakást, iskolát és a templomot, ismerje és egyszerű szavakkal tudja elmondani a funkciójukat
- legyen képes néhány percig műalkotások, más vizuális alkotások témájára és vizuális jellemzőire figyelni
- legyen képes felismerhető tárgyábrázolásra önkifejező alkotásokban is
- legyen türelme és érdeklődése szempontokhoz kapcsolódó gyűjtemények létrehozására

A 3. évfolyam végén minden tanuló

- ismerje az ünnep legfontosabb vizuális jellemzőit
- ismerje és saját szavaival tudja elmondani a múzeum funkcióját
- tudja Magyarország színeit, zászlóját, felismeri a Szent Koronát
- tudjon eligazodni egyszerű térképrajzon
- legyen képes egyszerű, a legfőbb jellemzőket megjelenítő modell utáni tárgyábrázolásra
- legyen képes a tárgy és a csomagolás összefüggéseiben elgondolkodni

A 4. évfolyam végén minden tanuló

- ismerje a város legfontosabb épülettípusait, tudjon a várostérképen eligazodni
- ismerje a könyvkészítés legfontosabb elemeit
- ismerje a kiállítás létrehozásának, megszervezésének egyszerű tevékenységekre vonatkozó összetevőit
- tudja a tantárgyakban és tanuláson kívül (pl. sportban) elért legjobb eredményeit számon tartani, képes legyen önmagát bemutatni tárgyakkal, eredményekkel

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

- legyen képes többféle alkotás legfontosabb ábrázolási szabályok szerinti elkészítésére: jel, alaprajz, útvonalrajz, modell utáni ábrázolás, élménykifejezés

Optimum követelmények

Az 1. évfolyam végén a jó képességű tanuló

- ismeri néhány festő- és szobrászművész nevét és egy-két alkotását fel tudja ismerni
- képes játéktárgyak színén, formáján, anyagán elgondolkodni
- képes fotókészítésre és az alapvető ábrázolási technikák, vizuális nyelvi minőségek használatára
- képes modalitás váltásra film és makett, irodalmi szöveg (mese) és kép között
- képes felszabadult, örömteli alkotómunkára, megérzi az együttes munka pozitív hangulatát

A 2. évfolyam végén a jó képességű tanuló

- ismeri az ajándékozás néhány legfontosabb szempontját
- ismeri a Sározsadányi Néprajzi Kiállítóhely nevét, néhány jellemzőjét/termét
- tudja néhány, a tanévben tanult művész nevét és képes egy-két alkotásukat beazonosítani
- képes egyszerű makettet építeni, amelyből megismerhető az épület funkciója
- képes fantáziadús, egyedi karakterrel bíró képzeleti alkotásokat létrehozni

A 3. évfolyam végén a jó képességű tanuló

- ismeri többféle ábrázolási mód néhány legfontosabb jellemzőjét, képes egy tárgy/téma sokféle vizuális feldolgozására: modell utáni ábrázolás, alaprajz, fejlődési magyarázó ábra és/vagy használati útmutató
- ismeri néhány céglogó és márkajel vizuális jellemzőit
- ismeri és használja az iparművész és a dizájn fogalmát
- fel tudja sorolni és felismeri a tanult legfontosabb magyar vizuális művészeti értékeket
- saját szavaival el tudja mondani a csomagolás és a reklám szerepét
- képes önálló kutatómunkára és gyűjtemények, portfóliók összeállítására
- képes elmélyedt tervezőmunkára és a terv alapján a kivitelezésre

A 4. évfolyam végén a jó képességű tanuló

- ismeri a könyv és a kiállítás megvalósításához kapcsolódó foglalkozásokat, vizuális alkotásfajtákat; több foglalkozás tárgyait, eszközeit, egyéb vizuális jellemzőit
- ismeri a sport és a testmozgás jótékony hatásait, a témához kapcsolódó jellegzetes vizuális alkotásfajtákat
- tudja a tanult vizuális alkotásfajták és a vizuális művészeti ágak jellemzőit
- képes probléma felismerésre és vizuális eszközökkel történő problémamegoldásra

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

- képes másokra és közösségi célokra figyelő alkotómunkára, tervezésre és kivitelezésre

5. Informális tanulás terv

1. évfolyam: természeti tanulmányutak az évszak és az erdő-mező jellemzőinek vizsgálatával és ábrázolásával, képtárlátogatás és múzeumpedagógiai foglalkozás a festészet és a szobrászat tanulásakor
2. évfolyam: tanulmányút műemlék templomba (Sárospatak - Vártemplom), tanulmányút szőlészetbe, természeti tanulmányút állatok és képtári tanulmányút állatábrázolások megfigyelésére és ábrázolására, tanulmányút a Sározsadányi Néprajzi Gyűjtemény megtekintésére és helyszíni ábrázolások készítése
3. évfolyam: tanulmányút kertbe, parkba (elemzés és ábrázolás a helyszíneken), tanulmányút a kerámiagyárba vagy egy keramikus műhelyébe, tanulmányút piacra és áruházba, múzeumi tanulmányút múzeumpedagógiai foglalkozással
4. évfolyam: tanulmányút a városba helyszíni ábrázolásokkal (épületfajták, közlekedési eszközök, jelek, stb.), tanulmányút egy mester/gazda műhelyébe, telepére (pl. cipész, kertész, sajtkészítő), tanulmányút egy kiállításra, tanulmányút a nyomdába

A fentebb felsorolt informális tanulási alkalmakat a témaköri rendszer a pedagógiai koncepcióban jelzi, azonban azok kidolgozása a pedagógusok által készített tanítási-tanulási tervekben történik meg.

6. Alkotók és művek (alkotások)

Nem képzőművészeti alkotás-típusú vizuális alkotások

- filmek, dokumentum: Picasso, Andrásy Kurta János, Nádler István munka közben; halak, erdei állatok
- filmek, játékfilm: Lucas, George *A csillagok háborúja*, részletek; Harry Potter (Warner Bros. Pictures, J. K. Rowling könyve alapján), részletek
- filmek, rajzfilm: Jankovics Marcell *Magyar népmesék*, a sorozat néhány tagja; Dargay Attila-Wolf Péter *Vuk*; Bambi (Disney film); japán anime filmek, részletek
- fotók, mikrofotó – pl. rovar szeme, virágpor
- fotók, portré – híres színészekről, a gyermekek által ismert írókról, sportolókról
- fotók, természet (évszak és időjárás; növények, állatok, állatok és élőhelyük, rovarok közeli; kőzetek; természet és ember
- fotók, űr (Földről, más bolygókról, Hubble teleszkópos felvételek)
- jelek, logó, márkajelzés, sportjelek
- jelek, jelzések, irányító jelek
- jelek, nemzet/ország (címer, zászló)
- látványábrázolások: természeti tárgyak, élőlények részletgazdag rajzai növénytani szakkönyvekből, határozókból (Csapodi Vera és mások)
- magyarázó ábrázolások, alaprajz

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

- magyarázó ábrázolások, csillagászati, csillagkép, csillagtérkép
- magyarázó ábrázolások, szerelési,
- magyarázó ábrázolások, szerkezeti,
- magyarázó ábrázolások, fejlődési rajz
- magyarázó ábrázolások, használati útmutató
- tárgyak, edények – étkezés
- tárgyak, járművek (úrhajó, szonda; városi közlekedési járművek); fotó, makett/játék
- tárgyak, játék, mai, régi
- tárgyak, jeltárgy – Magyarország jeltárgyai: korona, palást, országalma, jogar; sportversenyek díjai
- tárgyak, könyvek – szép kiállítású képes könyvek (természettudományi, más ismeretterjesztő, mese)
- tárgyak, népművészeti: cserépedény (korsó, tál), üveghuta termék, szőttes (Sárazsadányi Néprajzi Gyűjtemény); kalocsai népviselet, mezőkövesdi miskakancsó, sárospataki kerámia
- tárgyak, öltözködés, ünnepi öltözet, sportöltözet, öltözet kiegészítők, ékszerek; valóságos tárgyak és divatfotók
- tárgyak, szerszámok, munkaeszközök, (kerti, szőlészet-borászat, foglalkozásokhoz kapcsolódó, sporteszközök); fotó, valós tárgy és makett/játék
- tárgyak, tároló/csomagoló – hátizsák; szakajtó, kosár; doboz, rekesz
- térképek, közlekedési, útvonal

Képző- és iparművészeti, építészeti alkotások

Andrássy Kurta János: Bikaborjú, szobor, vörös gránit, 20. sz. (Sárospataki Képtár)

Budai Vár, középkori palota, trónterem, királyi lakosztály, déli Nagyronde, 15. sz. vége

Budai Királyi Palota, építész: Ybl Miklós, Hauszmann Alajos, 1896-1903.

Chagall, Marc: Szerelmesek csokra, festmény, 1926, olaj, vászon, 92x73 cm

Dürer, Albrecht: Nyúl, mesterrajz, 1502, akvarell és fedőfesték, 25,1 x 22,6 cm, Bécs, Albertina

Dürer, Albrecht: Őnarckép sapkában, festmény, 1498, fa, 52x41 cm, Madrid, Prado

Földi Péter: Nyitva van az aranykapu, festmény, 1985, olaj, vászon, 140x200 cm

Heem (Jan Davidsz de Heem): Virágcsendélet gyümölcsrel, festmény (barokk virágcsendélet), 1660-70 k. olaj, vászon, 74x60cm, Rijksmuseum.

Kass János meseillusztrációi

kínai cseréphadsereg, lovak és harcosok, szobrok, Kr.e.3.sz. (az első császár, Csin Si Huang-ti Kr. e. 259-210. sírjából)

kínai sárkány, díszítmény épületen, a pekingi Tiltott Városban található „Kilenc sárkány falának” részlete

Klee, Paul: Kastély napfényben, festmény, 1928.

Kolozsvári Márton és György: Szent György és a sárkány, szobor, 1373, bronz

Monet, Claude-Oscar: Vízililiomok (vagy Tavirózsák, a kb. 250 darabos sorozat egy-két tagja), festmény, 19. sz. vége, pl. Párizs, Musée Marmottan Monet

Nagy Károly lovas szobra, 9. sz. bronz, m: 24 cm

nagyszentmiklósi aranykincs, 2. sz. korsó, griff, 8-9. sz.

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Pheidiasz: Lovasok a Parthenon frízéről, dombormű, Kr.e. 442-438, márvány
 Picasso, Pablo: Ember báránnyal, A nősténykecske, szobor, 1950, bronz
 Picasso, Pablo: A mutatványos család (Komédiások), festmény, (Komédiások) 1905, olaj, vászon, 212,8x229,6 cm
 Picasso, Pablo: Dora Maar macskával, festmény, 1941, olaj, vászon, 130x97 cm
 Réber László meseillusztrációi (pl. Arany László mesekönyvéhez)
 Rubens, Peters, Paul: Rubens a feleségével és fiával, festmény, 1639 k., olaj, fatábla, Metropolitan Museum of Art, New York
 Schickedanz Albert(emlékmű), Zala György (szobrok): Milleniumi emlékmű, Budapest, Hősök tere, 1896–1906
 Schulek Frigyes: Mátyás templom (Budavári Koronázó Főtemplom), Budapest, 1874-1896.
 Steindl Imre: Országház, Budapest, 1896.
 Szenes Zsuzsa meseillusztrációi
 Szónyi István: Este, festmény, 1934, tempera, vászon, 131x90 cm, Bp. MNG
 Ucello, Paolo: Szt. György és a sárkány, festmény, 1456, olaj, vászon, 57 x 73 cm, National Gallery, London
 Van Gogh: Önarckép festőállvánnyal, festmény, 1888.
 Van Gogh: Íriszek, festmény, 1889, olaj, vászon, 62,2x48,3 cm

tanulmányúton megismert MÚZEUM, ÉPÍTÉSZETI ÉRTÉK: Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Ferenc Múzeuma, Sárospatak; Sárospataki Néprajzi Kiállítóhely; Sárospataki Képtár: *Andrássy Kurta János szobrai* <http://www.patakikeptar.hu/> - A gyűjtemény, https://hu.wikipedia.org/wiki/Andr%C3%A1ssy_Kurta_J%C3%A1nos; , *Domján József fametszetei*; Vártemplom (Sárospataki Bazilika)

7. Hivatkozások jegyzéke

Bakos Tamás-Bálványos Huba-Preisinger Zsuzsa-Sándor Zsuzsa (2000) *A vizuális nevelés pedagógiája a 6-12 éves korosztályban*. Balassi Kiadó, Budapest.
 Blaskó Ágnes – Margitházi Beja (szerk. 1995): *Vizuális kommunikáció. Szöveggyűjtemény*. Typotex Kiadó, Budapest.
 Bodóczy István (2002): *Vizuális művészeti projektek az oktatásban*. MIE, Budapest.
 Bodóczy István (2003): *Vizuális nevelés*. Magyar Iparművészeti Egyetem, Budapest.
 Bordás István, Sándor Zsuzsa (szerk. 2014): *Múzeumpedagógia a Sárospataki Képtárban: "A Sárospataki Képtár oktatási szerepének bővítése" (TÁMOP-3.2.8B-12/1-2012-0004) című program*. Sárospatak Város Önkormányzata, Sárospatak.
 Gáspár László (1984): *A szentlőrinci iskolakísérelt I*. Tankönyvkiadó, Budapest.
 Hegedűs Gábor, Lesku Katalin (szerk. 2002): *Projekt módszer III*. Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar, Kecskemét
 Hegedűs Gábor: *A projekt módszer, a projektpedagógia Magyarországon*. <http://rmpsz.ro/uploaded/tiny/files/magiszter/2007/osz/03.pdf> 2016. november 11.
 Heffner Anna: *A látás világa*. Alaptankönyv a környezet - a vizuális kultúra tanulásához. Tankönyvcsalád különböző osztályoknak. 2. osztály - Nodus Kiadó, 2003.
 Horányi Özséb (2001): *A kommunikációról*. In: Béres István - Horányi Özséb (szerk.) *Társadalmi kommunikáció*. Osiris, Budapest
 Horányi Özséb (szerk. 2007): *A kommunikáció mint participáció*. Typotex, Budapest
 Kárpáti Andrea (1992). *Látni tanulunk. A műelemzés tanítása az általános iskolában*. Közoktatási kutatások sorozat. Akadémiai Kiadó, Budapest.
 Kárpáti Andrea (2001). *Firkák, formák, figurák – a gyermekrajz fejlődése*. Dialóg Könyvkiadó, Budapest.

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

- Kárpáti Andrea (2015). *A nyomhagyástól a képi nyelvig. Gyermekrajz óvodás és kisiskolás korban.* Nyitra: Konstantin Filozófus Egyetem.
- Kárpáti Andrea (1997): *Vizuális nevelés: vizsga és projekt módszer. Közéiskolai feladatbankok II.* Országos Közoktatási Intézet, Budapest.
- Kárpáti Andrea - Gaul Emil (2011/a) A vizuális képességrendszer szerkezete és értékelésének lehetőségei. In: Kozma, T. és Perjés, I. szerk. (2011) *Új Kutatások a neveléstudományokban.* Budapest, Eötvös Kiadó. 65-80.
- Kárpáti Andrea - Gaul Emil (2011/b) A vizuális képességrendszer: tartalom, fejlődés, értékelés. In: Csapó, B. és Zsolnai, A. szerk. (2011): *Kognitív és affektív fejlődési folyamatok diagnosztikus értékelésének lehetőségei az iskola kezdő szakaszában.* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. 41-82.
- Nagy József (2000): *XXI. század és nevelés.* Typotex, Budapest.
- Mitchell, W. J. T. (1995): *Interdiszciplinaritás és vizuális kultúra kutatás* (Ford.: Hornyik Sándor) <http://magyarepitomuveszet.mm-art.hu/hu/vizkult.php?id=168> [2008. március 20.]
- Pedagógiai Tervek Tára (óratervek, feladatok, feladatlapok, ppt-k): <http://pedtervtar.ekfck.hu/kesz-tervek-oratervek-1-6-evf.html>
- Rosengren, Karl, Erik (2004) *Kommunikáció.* Saga Publications, London.
- Sándor Zsuzsa (2003) *A vizuális nyelv képi világa.* Miskolci Egyetemi Kiadó, Sárospatak.
- Sándor Zsuzsa (2003 szerk.) *Vizuális kommunikációs projektek. (A vizuális kultúra tanításának tervezése.)* Felsőoktatási Vizuális Nevelési Kollégium, Sárospatak.
- Sándor Zsuzsa (2008/a): Művészeti komplexitás, vizuális kommunikációs projektek. In: Györgyiné Koncz Judit (szerk.): *Kompetencia – fejlesztés – érték.* Károli Egyetemi kiadó, Budapest, 153-171.
- Sándor Zsuzsa (2008/b): Vizuális kultúra és művészet, vizuális nevelés és művészeti nevelés. In: Sallai Éva (szerk.): *Művészetek szerepe a személyiségfejlesztésben.* Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác, 289-313.
- Sándor Zsuzsa (2009): *A vizuális kommunikáció a tanítóképzésben. A problémafelismerés, problémamegoldás és a színtér felértékelődött szerepe a vizuális kultúra tantárgyban.* Új Pedagógiai Szemle, 5-6. 213-225.
- Sándor Zsuzsa: *Vizuális nevelés tantárgypedagógiai e-segédletek* <http://www.ckhuman.uni-eger.hu/hu/huntinf/e-segedletek/dr-sandor-zsuzsa> / vizuális nevelés tantárgypedagógia
- Trencsényi László (2000): *Művészetpedagógia - Elmélet, tanterv, módszer.* Okker Oktatási, Kiadói és Ker. Kft.
- Zombori Béla (2002): *Képek, tárgyak, fiatalok.* In: Hegedűs Gábor – Szécsi Gábor – Mayer Ágnes – Zombori Béla: *Projektpedagógia.* Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar, Kecskemét, 164-172.
- Zsolnai József (1995): *Az érték közvetítő és képességfejlesztő pedagógia.* Tárogató Kiadó, Budapest.

8. A modul adatai

Cím

Vizuális kommunikáció

Közreműködő kutató neve, beosztása, intézménye

Dr. Sándor Zsuzsa egyetemi docens, Eszterházy Károly Egyetem Pedagógiai Kar, Humán Tudományok Intézete

1. modul: VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

Közreműködő pedagógusok neve, iskolája

Dávidné Géczy Mária, Sárospataki II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, Sárospatak
Sóstói Andrásné, Sárospataki II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, Sárospatak

Kísérleti osztályok, 2017 január

1. Sárospataki II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, Sárospatak, Dávidné Géczy Mária, 1.a
2. Sárospataki II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, Sárospatak, Sóstói Andrásné, 1.b